

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Controversia X. De Demonstratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

non existente, nullo enim homine existente verum est dicere, *Homo est admiratus*, & nullo igne producto verum est dicere *ignis est calidus* &c. *ut ostendit*, quia ex vi harum propositionum tantum affirmamus subiecta talis esse naturae, ut ex se petant habere talia accidentia, eo ipso quod existant.

S Dico septimo: Ad assensum conclusionis tantum prærequiritur præmissarum assensus. Hanc conclusionem probavi Controv. 9. Punct. 2. propugnavi per præmissas formales proponi intellectui sufficiens obiectum formale motuum ad assensum conclusioni, quo proposito rapitur ad hunc assensum præstandum, & ex professo impugnavi asserentes prærequiri cognitionem illationis, ex vi cuius inferitur conclusio ex præmissis. Neque ad conclusionem requiritur cognitio principij vniuersalis, quæ sunt eadem vni tertio & cetera, sed sufficit in hac demonstrationis materia in actu exercito cogitatio, eo modo quo dixi Controv. 9. Punct. 2. cogitatio identitatem obiecti conclusionis cum obiecto præmissarum.

CONTROVERSIA X.

De demonstratione.

ARTISTOTELIS libris de Poster. resolution. de demonstratione, cuius naturam hæc Controversia suscipit explicandam.

Pramoneo autem in hac quàm plures inuolui quæstiones de nomine, postquam enim certum est syllogismum certum esse & eundem, & postquam conclusionis, & præmissarum natura clarè comperta est, & nihil circa hanc, neque circa illius proprietates dubitatur, quæstio vertitur an talis syllogismus dicendus sit demonstratio necne. Cuius dubitandi, & decidendi ratio non ex alio capite desumitur, nisi ex eo quod Aristoteles syllogismum, in quo expressis certis, & euentibus deducitur conclusio voluit his vel illis conditionibus affici ut demonstratio diceretur. Exempla non pauca occurrunt in huius Controversiæ progressu.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit demonstratio.

INVAS definitiones demonstrationis tradidit Philosophus lib. 1. Post. cap. 2. Altera est quod sit syllogismus faciens scire: altera est quod sit syllogismus ex veris, primis, immediatis, & notioribus, & prioribus, causisque conclusionis. Circa primam definitionem dubitari solet, quomodo intelligenda sit particula illa *faciens scire*: potest enim intelligi efficienter, quia producit habitum scientificum, vel formaliter, quia conclusio demonstrationis formaliter est scientia, & intellectum formaliter scientem constituit. Potest etiam intelligi particula illa *faciens scire*, de præmissis, quia faciunt conclusionem, cuius sunt causa, saltem directiua. Si attenderemus præcisè ad verba definitionis facile esset quemlibet ex his modis defendere; verum tamen tantum secundus est ad Arist. mentem, quam ipse explicuit ibidem his verbis, *scientiam syllogismum dico, secundum quem, eo quod ipsum habemus scimus*. Quibus verbis clarè ostendit scientiam esse effectum formalem demonstrationis. Propriissime etiam in hunc sensum verba definitionis explicantur. Neque hæc definitio potest alij sciendi instrumento conuenire, quia etiam cognitio per definitionem Angelum faciat scire, syllogismus non est, per quem Philosophus demonstrationem definiuit. De proprietatibus, quas secunda definitio in demonstratione exposcit, postea dicemus.

2 Definitio demonstrationis frequenter in scholis adducta hæc est: *syllogismus constans præmissis certis, & euentibus*. Definitio hæc nulli syllogismo non demonstratiuo potest conuenire, probabilis enim constat utraq; vel saltem altera præmissa probabilij, falsigræphus verò neque

constat præmissis euentibus, neque propriè est syllogismus, cum conclusio ex præmissis legitime non inferatur, ob defectum aliquem in præmissis repertum. Quid sit certitudo, accuratè tractabo Controv. 6. de Anima, Punct. 7. ubi de veritate propositionis, cuius natura præcognoscenda est, ut possit certitudinis natura cognosci. De natura euentis dicam Punct. 2. Ideo syllogismus theologicus cuius conclusio innitur præmissis de fide demonstratiuis non est, ut cum communi sententia docet P. Vazq. Reclamant nonnulli Thomistæ asserentes, syllogismum theologicum esse demonstratiuum, quia ad demonstrationem non requiritur euentia, sed tantum certitudo præmissarum in conclusionem deriuata. En iam incidimus in quæstionem purè de nomine. Certum est syllogismum legitimum in quo consequens deducitur vi illationis ex principijs fidei cognitjs certissimum esse, nulloque modo falsitatem posse conclusioni accidere. Certum est etiam conclusionem huius syllogismi non esse euentem, quia licet illatio euentis sit, consequens ex vi huius non potest habere euentiam, quam non habent præmissæ, quæ cum sint obscuræ obsecram generant conclusionem. Insuper est certum syllogismum, in quo conclusio deducitur ex præmissis certis, & euentibus naturæ luminæ cognitjs, vndique esse certum & euentem. Hæc de re, in quibus vtriusque syllogismi differentia apertè noscitur. An verò uterque syllogismus sit dicendus demonstratiuus, vel tantum ille, in quo præmissæ non tantum sunt certæ, sed etiam euentes, quæstio est de nomine, in quo fto communi sententiæ, quæ cum Aristotele tantum vocat demonstrationem syllogismum certum, & euentem.

3 Diuidi solet demonstratio, in demonstrationem *propter quid*, & demonstrationem *quia*. Propter quid dicitur illa, in qua effectus demonstratur per causam. Demonstratio *quia* appellatur illa, in qua causa deducitur ex effectu. Ob id demonstratio *propter quid* à priori, hoc est ab illo quod est prius, & demonstratio *quia* à posteriori, hoc est ab illo, quod est posterius dici solet. Contra hanc diuisionem plures solent obijci demonstrationes, in quibus conclusio neque ex causa, neque ex effectu deducitur. Huiusmodi sunt demonstrationes, in quibus inferimus prædicatum animalis ex prædicato hominis, & prædicatum hominis ex animali rationali, & duo esse æqualia inter se, quia sunt æqualia vni tertio. Plures reducant harum demonstrationum media ad causas, vel effectus, asseruntque animal rationale esse quasi causam formalem hominis, & hominem esse quasi effectum animalis, quia valet consequentia, *est homo: ergo est animal*, & non tenet, *est animal: ergo est homo*. Alij defendunt dari aliam demonstrationem mediam inter demonstrationem *propter quid*, & *quia*. Alij asserunt demonstrationem *propter quid* esse illam, quæ traditur per causas, & demonstrationem *quia* dici quancumque, quæ per causas non traditur, siue tradatur per effectus, siue per aliud medium cum extremitatibus connexum. Quidquid dixeris facile defendes, est enim res parui momenti, quam tetigi Controv. 1. n. 7. pergo ad alia.

4 Vtraque demonstratio diuidi solet in perfectam & imperfectissimam. Perfectissima dici solet illa, in qua demonstratur effectus ex causa immediata, vel causa ex effectu immediato, veluti cum ex rationali admiratiuum inferitur, vel rationale ex admiratiuo, nihil enim mediat inter rationale, & admiratiuum. Demonstratio perfecta appellatur, in qua demonstratur effectus ex causa mediata, veluti risibile ex rationali, vel causa ex mediato effectu veluti rationale ex risibili, mediat enim admiratiuum inter vtrumque extremum. Frequentius tamen tantum perfectissima demonstratio dicitur illa, ex vi cuius prima passio per essentiam de subiecto adequato demonstratur.

5 Dubitari solet, an demonstratio per causam inadequatam sit vera demonstratio, an verò requiratur demonstrationem fieri per causam adequatam. Respondeo sufficere ad veram demonstrationem dari per causam inadequatam, quando cum effectu connexionem habet. Quia ex causa inadequata cum effectu connexa potest certò, & euentem inferri effectus: ergo potest demonstrari. Quod si oppositum videatur docuisse Aristoteles, intelligendus est de causa inadequata non connexa cum effectu.

6 Dicendum est contra Sotum demonstrationem *propter quid*, & *quia* esse specie distinctas, quia medium est diuersum, & ratio formalis assentiendi conclusioni specie distincta.

Obijciens:

Obiicies: Ex eisdem propositionibus potest fieri utraque demonstratio: ergo non differunt specie. Respondeo iuxta meam sententiam, quæ conclusionem constituit per aliquod intrinsecum assensum, qui dicitur conclusio falsum esse antecedens, quia assensus præmissæ non deductus ex præmissis implicat ex illis deduci, cum per se ipsum habeat hoc, quod est deduci, & non deduci ex aliis. Et ob eandem rationem assensus conclusionis deductus ex præmissis implicat ex eisdem non deduci. In sententia, quæ asserit rationem conclusionis & præmissæ extrinsecam esse propositionem, dicendum est posse esse easdem numero propositiones in utraque demonstratione, & has secundum se non distinguendi: tamen formaliter in ratione præmissarum, & conclusionis, quia conclusio ut conclusio in omnium sententiâ dicit dependentiam à præmissis, & præmissæ ut præmissæ dicunt formaliter influxum actuum, aut directiui in conclusionem dependentem ab illis.

PUNCTUM II.

Quid sit euidencia in actu intellectus.

- 1 **D**iximus assensum conclusionis in demonstratione procedere ex præmissis certis & euidentibus. Oportet modò scire, quid sit certitudo, & euidencia. Certitudinis natura difficilè explicari poterit antequam definatur in quo consistat formalis ratio veritatis propositionis, ideo illius naturam explicandam remitto Controu. 6. de anima Punct. 7. ubi fusiùs de hac re agam. Sufficiat modò dicere certitudinem supra veritatem addere necessitatem antecedentis ipsius veritatis: ad euidentiæ naturam exponendam pergo.
- 2 Euidenciam non esse formaliter idem cum certitudine constat ex separatione harum proprietatum, quæ in fidei actibus reperitur, actus enim fidei est summè certus, & tamen non est euidens sed obscurus. Euidencia definiri solet *determinatio ad assentiendum*. Quæ definitio explicatione indiget, quia non potest intelligi de determinatione in actu secundo, omnis enim assensus est determinatio in actu secundo ad assentiendum. Debet ergo intelligi de determinatione in actu primo, & de hac nonnulla supersunt difficultates, quia hæc determinatio consistit in principiis productiuis actus, quæ ab actu distinguuntur, euidencia autem ab actu non distinguitur. Insuper si Deus prædeterminaret ad actum fidei, actus esset obscurus, & non euidens: ergo euidencia non consistit in quacunque prædeterminatione. Rursus conclusio syllogismi probabilis procedit ex principiis determinantibus intellectum ad illius assensum, supposito enim assensu præmissarum etiam probabilium non potest intellectus conclusioni non assentiri: ergo non quæcumque prædeterminatio principij inducit euidenciam actus.
- 3 Euidencia, est quasi videntia, seu visio obiecti, quæ dicit expressionem quandam & representationem talis obiecti, ex vi cuius intellectus ita fertur in illud, ut expellat totam formidinem, nullamque relinquat occasionem dubitandi. Ita P. Hurt. tom. 1. de fide disp. 35. sect. 1. Expressio ista, seu hic representandi modus ab actu non distinguitur, quia modus representandi non est quid superadditum ipsi representationi, actus enim qui est representatio per se ipsum habet hoc vel illo modo obiectum representare. Ex hoc inferitur euidenciam intrinsecam esse actui. Quia tamen hæc euidencia oritur ex principiis determinantibus intellectum ad talem assensum, quæ nunquam illum indifferenter relinquunt ad assentiendum, vel non assentiendum, ideo solet euidencia quæ formaliter consistit in respectu ad talia principia: per illa definiri, tanquam per aliquod extrinsecum, quod licet non nimis propriè, nonnulli euidenciam in actu primo appellant. Dicerentur proprius talia principia actus primus euidentiæ, seu actus primus ad euidenciam, quæ veluti expressio obiecti semper sonat actum secundum.
- 4 Ex hoc inferes conclusionem probabilem non habere euidenciam ex principio prædeterminante ad illam, quia præmissæ probabiles non prædeterminant intellectum ad assentiendum, ita ut omnem formidinem expellant, sicut enim intellectus potest habere formidinem circa probabiles præmissas, ita circa conclusionem, quæ ab illis dependet. Actus fidei euidens non est, quia dependet à

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.

principiis intellectum non prædeterminantibus, indiget enim pio voluntatis affectu saltem determinante intellectum ad assentiendum reuelationi. Quod si Deus ad actum fidei intellectum prædeterminaret, neque ideo esset actus fidei euidens, quia determinaret ad actum, qui haberet eundem modum tendendi in obiectum, ac haberent alij actus, qui non procederent à principiis prædeterminantibus intellectum. Vnde ex modo tendendi talis actus non supponeret principium prædeterminans, sed ex aliqua ratione, quæ in obiectum ut cognitum non refunderetur. Prædeterminatio ergo, quæ inducit actum euidenciam in intellectu, est illa ex vi cuius ita obiectum proponitur intellectui, ut non possit cum principiis obiectum proponentibus, non assentiri obiecto nullo loco formidini relicto. Erit autem formidini locus, quoties hæc possit dari circa principia obiectum proponentibus. Erit ergo actus euidens ille, qui dicit ordinem ad principia supra dicta, & euidencia consistit in respectu ad huiusmodi principia.

Ex hoc inferes expressionem non consistere in claritate actus, ex vi cuius penetrantur omnes formalitates obiecti cum ordine ad connotata propria vniuscuiusque, qualis est expressio, quæ est in definitionis conceptu. Sed in expressione ex vi cuius ita obiectum intellectui proponitur, ac si illud præ oculis haberet, quæ expressio opponitur formidini, & omni rationi dubitandi, omnique indifferentiæ ad assentiendum, vel non assentiendum circa tale obiectum.

Euidencia est triplex, Moralis, Physica, & Metaphysica. Euidencia moralis est illa, quæ licet physicè possit admittere formidinem oppositi, prudenter tamen hæc haberi non potest, quia non sine temeritate oppositum indicaretur: Exempli gratiâ, affirmant iuramento sex octo viri prudentes, religiosi, & probate virtutis vidisse aliquam rem, illam faciunt moraliter euidenciam, quia sine temeritate iudicari non potest illos homines ad peierandum conuenisse. Euidencia physica est illa, ex vi cuius ita obiectum proponitur, ut naturaliter non possit non ita se habere, licet supernaturaliter alio modo contingere non repugnet. Huiusmodi est actus, quo ego iudico substantiam existeret, quia video accidentia, quæ sine subiecto naturaliter nequeunt conseruari, licet supernaturaliter absque illo existeret valeant. Euidencia Metaphysica est, illa in qua obiectum ita concludit, ut de potentia Dei absoluta non possit aliter se habere, ac per cognitionem representantur. Huiusmodi euidenciam habent hæc principia: *Totum est maius sua parte. Quodlibet est vel non est, & omnes illuminationes, quæ ex his principiis sumuntur, sicuti Omne totum est maius sua parte. Homo est totum respectu capitis: ergo homo est maius capite.*

Euidencia metaphysica est omnium maxima, quia absolute nunquam potest illi falsum subesse. Euidencia moralis est omnium minima, quia sine miraculo obiectum moraliter euidens, potest esse falsum, aliquando enim deprehendimus falsum esse id, de quo nullus posset prudenter dubitare. Euidencia physica est media inter utramque, quia non potest illi falsitas naturaliter subesse, supernaturaliter verò illi accidere non repugnat. Quia seclusa fide homini principiis naturalibus tantum innitenti æquè euidens est esse substantiam panis sub illius accidentibus ante consecrationem, & post consecrationem, nihilominus tale iudicium euidens verum erat ante consecrationem, & post consecrationem est falsum. Est etiam euidencia physica media inter euidenciam, & moralem, quia minorem relinquit occasionem dubitandi, quàm moralis, quisque enim non raro expertus est falsitatem deprehendi in his quæ naturaliter erant euidencia, & raro aut nunquam id agnouit in his, quæ physicè sunt euidencia, cum miracula non nisi raro contingant. Relinquit etiam euidencia physica maiorem occasionem dubitandi, quàm metaphysica, quia hæc nullam admittit, cum de potentia Dei absoluta obiectum aliter contingere non possit; illa verò nonnullam potest admittere, licet enim non prudenter, saltem physicè potest Philosophus visâ albedine dicere, forsan Deus hanc albedinem conseruat sine subiecto, sicuti conseruat accidentia Eucharistica.

Obiicies sequi ex dictis actum fidei esse euidenciam, quia nullam relinquit occasionem dubitandi. Respondeo negando sequelam, quia licet nullus possit prudenter dubitare de obiecto reuelato, nec sine graui peccato, & fidei iniuriâ physicè locum relinquit dubitationi; potest enim quis

L 3 per

per summam imprudentiam, & impudentiam dubitare de obiecto reuelato, & de reuelatione sufficienter proposita, imò relicto actu fidei in heresim prolabi, nullus autem potest dissentire ab hoc obiecto, *quolibet est vel non est*, neque oppositum iudicare.

9 In talibus sequi ex hac solutione euidentiali physicam non esse euidentiali, quia potest quis visâ parietis albedinis, licet imprudenter, & sine fundamento iudicare Deum conseruare albedinem absque subiecto. Respondeo difficile esse sine fundamento ab intellectu iudicari Deum fecisse tale miraculum. Demus tamen id iudicasse, nihilominus talis euidentiali esset simpliciter euidentiali naturalis, quia sistendo intra naturæ terminos nullus potest iudicare albedinem existere sine subiecto, quod si iudicet id miraculosè contingere, iam non se continet intra naturæ terminos, sed configit ad miracula, quæ non nisi supernaturaliter contingunt. Eodem modo euidentiali moralis dicitur euidentiali in genere moris, quia intra illud genus, & iuxta prudentiæ regulas de obiecto moraliter euidentiali dubitari non potest.

10 Affirmant aliqui euidentiali, quæ credimus Romam esse non solum esse moralem, sed physicam, quia certius, clariùsque est dari Romam, quam ignem esse calefactiuium, & quia implicat tot homines diuersarum nationum, religionum, ac morum conspirasse ad congingendum dari Romam. Censeo tamen hanc euidentiali moralem esse, & non physicam, quia strictè loquendo nihil accidisset contra physicam rerum naturam, si omnia testimonia creata, quæ mihi persuadent Romam existere, falsa essent, quia sicuti non est contra naturam rerum hunc hominem mentiri, ita neque est contra eandem naturam omnes homines mentiri. Existimo tamen hanc euidentiali in suo genere adeò magnam esse, ut licet ex genere suo sit minus efficax quàm physica, fortius conuincat intellectum, quàm plures euidentiali physica, & facilius quisque sibi persuasurum Deum miraculum aliquod fecisse, quàm falsa esse tot argumenta, & testimonia creata, quæ Romam existere persuadent.

11 Ex his constat euidentiali intrinsecam esse actui, quomodo verò à veritate distinguatur definiendum est ex distinctione veritatis ab actibus, cum quibus euidentiali identificatur, de qua distinctione, seu indistinctione disputabo Controu. 6. de anima.

PUNCTUM III.

An certitudo, & euidentiali præmissarum sit maior vel minor certitudine & euidentiali conclusionis.

1 **T**Ria reperiuntur in conclusionis præmissis, veritas, certitudo, & euidentiali. Veritatem non posse suscipere magis nec minus probabo Controu. 6. de Anima Punct. 3. Certitudo autem cum consistat in necessitate veritatis, ut constabit ex dicendis eadem Contr. de Anima Punct. 7. & cum una veritas sit magis necessaria quàm alia, certum est posse dari unam propositionem certiorē aliā. Neque negabit aliquis posse esse euidentialiorem aliā, quia euidentiali est expressio, quæ potest esse maior, vel minor ex diuerso modo, quo actus tendunt in obiecta. Constat hoc ex dictis Controu. 10. Punct. 2. ubi de euidentiali disputationem institui.

2 Excessus cuiusvis qualitatis potest esse in maiori perfectione entitativa, vel in maiori intensione, quæ vocatur perfectio gradualis, & consistit in additione gradus ad gradum, quæ est quasi perfectio quantitatis. Exempli gratia, calor ut unum perfectior est secundum substantiam seu essentiam frigiditate ut octo; frigiditas verò ut octo secundum perfectionem gradualem, & intensiuam perfectionem exuperat calorem ut unum. Cum verò cognitio certa secundum omnes suos gradus habeat certitudinem, & euidentiali secundum eosdem euidentiali habeat, potest excessus in euidentiali, & certitudine inter præmissas & conclusionem secundum intensiōem, seu perfectionem gradualem, & secundum perfectionem entitativam, & essentialē comparari. Nos in presenti non agimus de excessu secundum perfectionem gradualem, sed de excessu secundum entitatem, seu perfectionem quidditativam, & essentialē.

3 Dico primò. Potest altera præmissa esse certa, & euidentiali, & conclusio nullam habere certitudinem, aut euidentiali.

Probo facile: potest una conclusio esse certa, & euidentiali, & conclusio tantum probabilis, si altera præmissa tantum sit probabilis: ergo potest una præmissa habere certitudinem, & euidentiali, quæ careat conclusio. Consequentia est legitima. Antecedens probatur: Conclusio non tantum infertur ex altera præmissa, sed ex utraque: ergo si utraque præmissa non sit certa, & euidentiali, conclusio non poterit habere certitudinem, & euidentiali. Confirmatur: non potest inferri certò, & euidentiali extremitates conclusionis identificari inter se, nisi certò, & euidentiali cognoscamus easdem extremitates identificari vni tertio, tota enim certitudo & euidentiali identitatis harum extremitatum inter se sumitur ex certitudine, & euidentiali identitatis utriusque extremitatis vni tertio: Sed quando una præmissa non est certa, & euidentiali, non est certum & euidentiali utramque præmissam identificari vni tertio: ergo non est certum & euidentiali identificari inter se. Explicatur eadem ratio. Conclusio essentialiter dependet ab utraque præmissa, ita ut qualibet illarum deficiente etiam si altera perseveret, consequens legitime non inferatur, neque dari possit vera conclusio: ergo habet totam defectibilitatem, quæ reperitur in quacunque ex præmissis: ergo non potest habere certitudinem defectibilitati oppositam, quam non habet altera præmissa, neque potest habere euidentiali, quæ in altera præmissa desideratur. Antecedens omnes admittunt. Prior consequentia probatur. Entitas essentialiter dependens à duabus extremitatibus, eo ipso quod deficit alterum, debet deficere: ergo eo ipso quod sit contingens defectus alicuius extremi, seu principij, contingens est defectus entitatis, quæ essentialiter supponit tale principium, implicat enim deficere aliquo principio, seu extremo non deficere totum illud, quod cum tali principio essentialiter est connexum, sicuti implicat deficere principio effectiuo actionem non deficere: ergo deficiente certitudine in principio, non potest hæc dari in illo, quod cum tali principio connexum est: ergo deficiente certitudine in altera præmissa, implicat certitudinem in conclusione reperiri. Idem dico de euidentiali, ideo enim mihi euidentiali est ex vi assensus conclusionis extremitates identificari vni tertio, quia mihi euidentiali per actus præmissarum, non solum alteram extremitatem, sed utramque identificari cum vno tertio: ergo si euidentiali mihi non est utramque extremitatem identificari cum vno tertio, non potest mihi euidentiali esse identificari inter se: ergo si utraque præmissa mihi non est euidentiali, conclusio non poterit esse euidentiali, quia ex vi vnius tantum præmissæ euidentiali, tantum mihi est euidentiali unam præmissam identificari cum medio, quod sufficiens non est ad conclusionis euidentiali, imò neque ad ipsam conclusionem inferendam.

4 Ob eandem rationem in demonstratione, quæ constat ex duabus præmissis non æquæ certis, & euidentialibus conclusio non potest certitudine, aut euidentiali superare minus certam, & euidentiali. Quia certitudo, & euidentiali conclusionis pendet à certitudine, & euidentiali utriusque præmissæ indiuisibiliter sumptæ, unde non potest habere certitudinem, & euidentiali, quam non habet utraque indiuisibiliter sumpta. Sed utraque indiuisibiliter sumpta non potest habere certitudinem, & euidentiali, quæ caret illarum altera, quia utraque præmissa sumpta per modum vnius essentialiter dependet à quacunque illarum, sicuti totum essentialiter dependet à partibus, quibus essentialiter componitur: ergo conclusio non potest habere certitudinem aut euidentiali, quæ careat altera præmissa: ergo neutram potest certitudine, aut euidentiali superare. A priori eadem conclusio probatur: Obiectum conclusionis identificatur cum obiecto utriusque præmissæ, quia identificatur cum extremitate utriusque: ergo identificatur cum obiecto præmissæ minus certæ: ergo obiectum conclusionis non potest esse magis necessarium, quàm obiectum præmissæ minus certæ: ergo neque conclusio magis certa, quia certitudo conclusionis sumitur ex necessitate quam inducit obiectum præmissarum in conclusionis obiectum.

5 Obiicies: Obiectum conclusionis etiam identificatur cum obiecto magis certæ: ergo obiectum conclusionis habet eandem necessitatem, ac habet obiectum præmissæ magis certæ. Respondeo negando consequentiam, quia conclusio identificatur inadæquatè cum obiecto præmissæ magis certæ. Certitudo autem conclusionis non sumitur ex identificatione inadæquata, sed ex adæquata: Secus incertitudo

incertitudo quæ ex idéntificatione inadæquata sumi potest, quia ex eo quod homo idéntificetur inadæquate cum materia, licet arguere; Incertum est esse materiam: ergo incertum est esse hominem. Non tamen licet inferre, certum est esse materiam: ergo certum est esse hominem. Quia ut certum sit esse hominem necessum est certum esse dari omnia, cum quibus idéntificatur homo, videlicet materiam formam, & unionem.

6 Ceterum notari oportet in syllogismo, cuius maior propositio vniuersalis est certa, & euidens, etiam si minor tantum sit probabilis, refundi ex certitudine & euidencia maioris quamdam certitudinem, & euidenciam in conclusionem non simpliciter, sed secundum quid. Quia maior certa & euidens applicata per minorem, eo modo quo applicatur communicat conclusioni suam certitudinem, & euidenciam. Quæ euidencia & certitudo non est absoluta, sed ex suppositione minoris. Exemplum accipe in hoc syllogismo: Omnis homo est rationalis: Omne indiuiduum quod est in foro est homo, ergo omne indiuiduum quod est in foro est rationale. Maior certa, & euidens præstat conclusioni certam esse, & euidenciam ex suppositione minoris. Ex suppositione enim quod omne indiuiduum quod sit in foro sit homo, euidens est esse rationale, ut in præfati syllogismo deducitur, admissa enim minori nequit consequentia negari. Certitudinem autem, & euidenciam absolutam non habet prædicta conclusio, quia quando minor certò, & euidenter non applicat maiorem, conclusio non euadit absolutè certa, sed ex suppositione: Neque hæc certitudo ex suppositione reperitur quando maior vniuersalis certa non est, ut patet in hoc syllogismo: Omnis mater diligit filium suum: hæc mulier est mater, ergo hæc mulier diligit filium suum. Cuius conclusio adhuc ex suppositione minoris certa non est.

7 Ex hoc inferes quomodo actus fidei innitens reuelationi diuinæ sit omnino certus, etiam si applicatio reuelationis diuinæ fiat per actum fidei humanæ tantum moraliter certum, quia hic actus applicat motum ex se certum quod ex suppositione, quod vera sit applicatio, & ipsū existat non potest non terminare actum omnino certum. Ex quo habemus actum fidei saltem habere certitudinem ex suppositione quod motui applicatio vera sit, & reuelatio existat. Insuper habet per se ipsum supponere veritatem applicationis, & reuelationis existentiam, quia actus fidei diuinæ ferri non potest in reuelationem falsò applicatam seu in reuelationem non existentem: ergo habet certitudinem absolutam, quidquid enim est certum sub conditione, quam essentialiter per se ipsum supponit, absolutè est certum, certitudo enim conditionata, sicut & veritas conditionata purificata conditione transit in absolutam.

8 Quod si diceres, actum fidei diuinæ non supponere veritatem propositionis circa reuelationem, neque huius existentiam, sed posse ferri in reuelationem falsò existentiam & non existentem: Inde inferrem ego actum fidei non esse intrinsecè certum, neque verum, quia tota illius veritas & certitudo innititur reuelationi diuinæ existenti, seu testimonio diuino, quod si Deus non præstisset, nulla certa veritas actui fidei inesset. Quomodo autem actus fidei ex se habeat supponere applicationem reuelationis, hoc est, existentiam reuelationis, & cur non possit ferri in reuelationem falsò existentiam, explicatu facile non est, de quo agam Contr. 6. de Anima Punct. 1. §. 4.

9 Certitudo hæc absoluta quam in actibus fidei explicabimus non potest reperiri in syllogismo, cuius maior vniuersalis certa applicatur per minorem incertam, quia ex vi maioris conclusio tantum euadit certa ex suppositione minoris, & conclusio ex se non habet supponere veritatem minoris, seu existentiam illius obiecti, quia etiam si intellectus per errorem falsò assentiatur minori, eliciet assensum conclusionis. Ex quo fit necessitas conclusionis manere purè conditionatam, & ex suppositione, quod applicatio minoris vera sit, quod conclusionis assensus per se non supponit, sicuti actus fidei per se supponit veritatem applicationis circa reuelationem, & huius veram, & non fictam existentiam.

10 Doctrinam hanc quam de actu fidei adhibuimus tradit N. Tannerus 1. part. disp. 1. quæst. 3. dub. 2. à num. 5. q. 4. dub. 4. à numero etiam 5. Docet enim assensum conclusionis Theologicæ non respicere tanquam rationem forma-

lem assentiendi principia, seu media, ex quibus consequens per discursum potest inferri, sed obiectum reuelatum ut reuelatum. Iuxta quam doctrinam asserit dub. 2. citato num. 6. præmissam euidenciam, si quæ foret in discursu Theologico non esse rationem formalem assentiendi, sed applicationem alterius præmissæ reuelatæ, quæ tantum est obiectum formare assensus Theologici. Exemplum accipe in hoc syllogismo: Omnis homo descendens ex Adamo contraxit peccatum originale. Omne rationale est homo descendens ex Adamo: ergo omne rationale contraxit peccatum originale. In hoc discursu Theologico tota formalis ratio assentiendi iuxta Tannerii sententiam est maior propositio, in qua continetur conclusio, & sicuti reuelatum est obiectum maioris, ita obiectum conclusionis in illo contentum. Hanc autem reuelationem vniuersalem in maiori contentam applicat minor propositio ad obiectum conclusionis, & ita procedit conclusio à maiori tanquam ab obiecto formali, & à minori tanquam ab obiectum applicante. Ex hoc inferit conclusionem Theologicam procedentem ex vna præmissa de fide tanquam ex formali obiecto, ex eo altera certa naturali, seu morali certitudine, certitudine sperari præmissam naturalem, quam non respicit tanquam formale obiectum, sed tanquam conditionem applicantem obiectum formale, in qua tantum desideratur moralis certitudo, ut conclusionis assensus innitens tanquam formali obiecto tantum præmissæ de fide certitudine fidei certus euadat, sicuti ut actus fidei euadat certus omni certitudine, ita ut secundum hanc exuperet quemlibet naturalem assensum de re etiam per se notā, tantum requiritur in actu, ex vi cuius reuelatio applicatur moralis certitudo.

Hæc est doctrina N. Tannerii fideliter relata, qui nunquam docuit intellectum semper tam certò assentiri conclusioni, quam assentitur certissimæ præmissæ, ut refert nonnullus, qui non benè Tannerii sententiam exponit, quam ut à se expositam benè postea impugnatur, sed abs re cum longè abest Tannerus à sententia, quam ex illo refert. tantum enim id docuit in syllogismo Theologicæ supernaturalis, in quo tota assentiendi ratio est vna præmissa de fide, & altera præmissa naturalis tantum conditio applicans obiectum ad conclusionem de fide supernaturalem. An verò in conclusione Theologica res ita se habeat, hic definiendum non est, sed ubi agatur de obiecto formali Theologicæ. Vnum nobis tenendum est, quod in præfati defendimus, & Tannerus non negat, conclusionem innitentem duplici præmissæ tanquam formali obiecto adæquato non posse superare certitudine præmissam minus certam, quam respicit ut obiectum formale inadæquatum.

12 Dico secundò: Conclusio est æquè certa & euidens ac est vtræque præmissa. Ratio est facilis: obiectum conclusionis idéntificatur cum obiecto vtriusque præmissæ: ergo æquè necessarium est obiectum conclusionis, ac est obiectum vtriusque præmissæ, & æquè certa propositio quæ versatur circa obiectum conclusionis, ac vtræque tendens in obiectum præmissarum. Dices possum certò scire hoc indiuiduum esse leonem, non certò scire esse rugibile, quia incertus sum an omnis leo sit rugibilis: ergo de eodem obiecto possum habere certitudinem, ex vi huius actus, & incertitudinem ex vi illius: ergo malè inferimus conclusionem esse æquè certam cum præmissis, quia respiciunt idem obiectum. Respondeo circa idem obiectum posse dari certitudinem per hunc actum, & incertitudinem subiectiuam per alium, quia ex vi diuersorum actuum possunt representari ut diuersa, non posse tamen dari certitudinem, & incertitudinem, obiectiuam, non enim potest esse magis necessaria hæc veritas, homo est animal, ac ista homo est viuens sensibile. Conclusio autem procedit de certitudine obiectiuæ. Adde neque hanc posse esse maiorem in conclusione, quam in vtræque præmissa, quia quando obiectum non solum est idem, sed cognoscitur ut idem per diuersos actus, vtræque eandem certitudinem subiectiuam habet, si enim scio hominem, & animal rationale esse idem, non possum non æquè formaliter adherere his propositionibus Petrus est homo, & Petrus est animal rationale: Sed per actum conclusionis cognoscitur illius obiectum ut idem cum obiecto præmissarum: ergo intellectus æquè formaliter vtrique adheret.

Probat etiam ratio modo immediatè adducta æqualem

L 4 euidenciam

evidentiam habere intellectum de obiecto conclusionis, ex vi conclusionis formalis, ac de obiecto præmissarum, ex vi præmissarum formalium, quia eo ipso quod intellectus agnoscat duo obiecta non distingui inter se, æquè determinatus est ad assentiendum huic, & illi. Confirmatur: per se notum est certò, & evidenter esse eadem inter se, quæ sunt eadem vni tertio: ergo æquè evidens est intellectui, hæc extrema esse eadem inter se, ac est esse eadem vni tertio: ergo ex eo quod per præmissas agnoscat certò, & evidenter extrema esse eadem vni tertio, cognoscit certò & evidenter esse eadem inter se. Rursus eo ipso quod quis assentitur præmissis, debet assentiri conclusioni; ergo eadem determinatione, quæ assentitur præmissis est determinatus ad assentiendum obiecto conclusionis, vel saltem ad non dissentiendum ab illo: ergo eandem evidentiam habent præmissarum assensus & assensus conclusionis, evidentia enim nascitur ex determinatione principiorum per modum actus primi ad assensum præstandum.

14 Obiicies: præmissæ sunt proximiores luminis rationis naturalis, quam conclusio: ergo sunt clariiores: ergo evidenterioribus nobis. Confirmatur: quidquid cognoscitur in alio minus clarè cognoscitur, quam id quod in se cognoscitur: Sed obiectum conclusionis cognoscitur in obiecto præmissarum, & obiectum præmissarum in se ipso: ergo clariùs cognoscitur obiectum præmissarum per formales præmissas, quam obiectum conclusionis per conclusionem formalem: ergo præmissæ sunt clariiores conclusioni: ergo evidenterioribus: ergo non potest habere conclusio æqualem evidentiam cum vtrique præmissa. Respondeo quod etiam si admittatur præmissas esse clariiores conclusioni, hoc est, repræsentare suum obiectum cum maiori partium distinctione, & formalitatum explicatione, ex hoc tamen non inferri præmissas esse evidenteriores, quia evidentia non consistit in hac expressione seu distinctione partium, potest enim dari duplex conclusio, vna, in qua inferatur ex principiis certis & evidentibus hominem esse animal, quæ conclusio erit evidens; & alia, in qua inferatur ex principiis tantum probabilibus animal rationale esse principium sentiendi, quæ tantum erit probabilis, & nihilominus hæc probabilis clariùs & expressius suum repræsentat obiectum, quam illa evidens, quod enim in conclusione evidenti repræsentatur per hunc conceptum *homo* repræsentatur in probabili per hunc conceptum *animal rationale*, & quod repræsentatur in conclusione evidenti per hunc conceptum *animal* repræsentatur in probabili per hunc conceptum *vivens sensibile*.

15 Obiicies secundo: Conclusio cognoscitur propter præmissas: ergo clariùs, & evidentiùs cognoscuntur præmissæ, quam conclusio, quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam. Ad axioma adductum respondeo intelligendum esse de causa finali respectu mediorum, quia non habent tantam amabilitatem, quantum habent media, non verò absolute de omnibus rebus. Quia Deus amat hominem iustum propter gratiam sanctificantem, non tamen magis amat gratiam, quam hominem. Similiter credimus mysteria reuelata propter reuelationem, non tamen magis credimus reuelationem, quam mysteria ipsa. Deinde Petrus est existens propter causam quæ eum produxit, non tamen causa est magis existens, quam effectus.

16 Inquires an si præmissæ sint æquè certæ inter se, conclusio possit esse æquè certa cum altera illarum. Pro negatiua parte sic arguit Arriaga. Per assensum conclusionis attingitur obiectum conclusionis & præmissarum: Sed certior est semper intellectus de vna præmissa, quam de vtrique simul & de conclusione: ergo conclusio non potest esse æquè certa cum altera præmissa. Minorem probat Arriaga: firmitus quis adhæret simplici obiecto, quam duplici, firmitus enim quis credit Petrum currere, quam currere Petrum & Ioannem, quia ad falsitatem huius secundi, sufficit Petrum non currere, & adhuc eo currente Ioannem non currere: ad falsitatem verò primi requiritur Petrum non currere. Vnde prima veritas habet minorem fallibilitatem, quam secunda, quæ habet eandem cum prima, & aliam novam. Respondeo in duabus propositionibus quæ ex se sunt, incertæ & fallibiles maiorem fallibilitatem reperiri, quam in vna propter rationem factæ, non verò in duabus propositionibus, quarum qualibet ex se est certa, & infallibilis, quia cum illa-

rum qualibet seorsim sumpta nullam habeat incertitudinem, neque vtrique simul illam habebit, nihil enim est in vtraque propositione, quod non reperiatur in illarum altera. Vnde respectu harum propositionum negandum est suppositum, si dicatur vtraque propositio simul sumpta habet fallibilitatem quam habet vna, & aliam novam, quæ ratione alterius illi conuenit. Ratio est quia certitudo sumitur ex necessitate veritatis propositionis, quando autem duplex veritas est necessaria absolute, & simpliciter, nihil habet contingentie, & quando necessitas est æqualis, non est minor necessitas veritatis vtriusque propositionis, quam alterius, imò extensiuè maior, non enim minus necessarium est hominem esse rationalem, & equum esse hinnibilem, quam hominem esse rationale, quia contradictoriū vtriusque obiecti, & alterius seorsim sumpti sunt omnino repugnantia, ita ut illorum impossibilitas non suscipiat magis nec minus. Illud quod dicitur intellectus facilius adhærere vni obiecto, quam vni & alteri, ad rem non attinet, quia certitudo non consistit in hac intellectus adhesionem. Neque vniuersaliter verum est, quia nulla ratione potero ego dimoueri ab his assensibus, *Quodlibet est vel non est. Omne totum est maius sua parte*, vnde non facilius ab altero quam ab vtroque dimouear, cum à neutro possum dimoueri. Ex quo inferitur æquiformiter vtrique, & alteri illorum adhærere.

PUNCTUM IV.

An demonstratio constet principis per se & propriis.

1 Prædicationes quædam dicuntur per se, aliæ per accidens, oportet autem scire, quid sit prædicari per se, vel quod duplex sit modus prædicandi per se vtilis ad demonstrationem contruendendam.

Philosophus quatuor designauit modos prædicandi per se. Primus, prædicandi quidditatiuè & essentialiter, veluti, *Petrus est homo, Petrus est rationalis*, in quibus prædicationibus prædicatum est de ratione quidditatiua subiecti. Hic modus necessarius est ad perfectissimam demonstrationem, quia cum ex vi huius demonstretur prima passio per essentiam, necessum est essentiam, prædicari de subiecto, de quo per essentiam passio demonstratur. Ad hunc modum reduci solent omnes prædicationes de extremis realiter identificatis, veluti, *rationale est animal*.

2 Secundus modus est per se inhærendi ad quem pertinet prædicatio propriæ passionis de subiecto, v.g. risibile de homine in hac prædicatione *homo est risibile*. Ab hoc modo excluduntur omnes prædicationes accidentium communium, veluti *homo est albus*. Hic modus aptus est ad perfectissimam demonstrationem in qua demonstratur passio per essentiam, quia talis demonstratio debet habere vnam præmissam in qua passio demonstranda de subiecto prædicetur de medio. Possunt etiam reliquæ passionis per illum demonstrari, vt cum risibile demonstratur per admiratum. Est etiam aptus ad demonstrationem à posteriori, in qua essentia per passionem demonstratur.

3 Tertius modus per se conuenit substantiis, quæ per se existunt sine subiectis, aliquandoque conuenit etiam accidentibus vt contingit in Eucharisticis, quæ sine subiecto conseruantur. Latuit tamen Philosophum hic modus per se in accidentibus. Dicuntur etiam accidentia in abstracto per se significari, vt albedo & quantitas. Hic modus aptus est ad demonstrationem à priori, in qua sepe per substantiam illius passionis demonstramus. Deseruire etiam potest ad demonstrationem à posteriori, in qua demonstramus substantiam increatam ex creatura.

4 Quartus modus est per se causandi, in quo effectus ponitur cum causa, veluti *edificator edificat, risibile ridet*. Hic modus differt à secundo, quia secundus respicit semper effectum intrinsecum, hic autem aliquando effectum intrinsecum, aliquando extrinsecum, habet, vt patet in duobus exemplis adductis. Deinde secundus modus semper respicit effectum ex se permanentem causæ coæuum, secundus verò respicit actum quandam citò transiuntem. Hic modus est aptus ad demonstrationem à posteriori valeat enim, *ridet: ergo potest ridere*. Est etiam aptus ad demonstrationem à priori causis omnino necessariis existentibus cum omnibus requisitis ad operandum. Hæc est enim legitima consequentia: *Ignis est cū omnibus requisitis ad calefaciendum*.

calefaciendum: ergo calefacit. Non verò tenet in causis liberis, quia voluntas cum omnibus prærequisitis ad amandum potest non amare.

6 Vltimò circa hos modos per se dicendum est non omnem demonstrationem constare principiis per se, ut patet in hac demonstratione: *Omne progressivum est vivens: omnis homo est progressivus: ergo omnis homo est vivens.* In qua minor non prædicatur per se de subiecto, quia progressivum non est propria passio hominis, sed animalis. Dicendum est etiam demonstrationem perfectissimam constare principiis per se primo, & secundo modo, quia vno principio prædicatur passio de subiecto, quæ illi convenit per se secundo modo; & in altero essentia, quæ primo modo per se convenit, ut patet in hac demonstratione: *Omne animal rationale est admirativum: Omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est admirativus.*

7 Circa aliud quod inquitur, an videlicet demonstratio debeat constare propriis principiis. Respondeo proprium posse lumi vt oppositum alieno, & oppositum communi. In priori sensu Patriam propriam vocamus; & ita in posteriori dicimus proprium esse passum. Hoc posito dicendum est non omnem demonstrationem constare principiis propriis, quatenus proprium communi opponitur. Quia sunt plura principia communia, quæ omnibus demonstrationibus deseruiunt, ex quibus inferuntur conclusiones specialis scientiæ. Deinde addo non omnem demonstrationem constare principiis propriis propterea proprium alieno opponitur, aliquando enim conclusio huius peculiaris scientiæ inferitur ex principiis aliis specialis scientiæ, ut videre est in hac demonstratione. *Definitio & definitum convertuntur. Homo & animal rationale sunt definitio, & definitum: ergo homo & animal rationale convertuntur,* hoc est, sunt idem. In qua demonstratione conclusio pertinet ad Philosophum, & prima præmissa ad Dialecticum. Verum est hæc principia aliquo modo posse dici non aliena, quia sunt propria scientiæ subalternantis, quæ cognitionem habet cum subalternata, propter quam possunt dici principia propria huius, quæ illius sunt propria.

8 Vltimò dicendum est demonstrationem perfectissimam, in qua prima passio demonstratur per essentiam, constare principiis propriis propterea proprium communi opponitur, & alieno. Quia ad eandem scientiam ad quam pertinet cognoscere passionem subiecti, pertinet cognoscere prædicatam essentialia illius: Sed in demonstratione perfectissima principia constant prædicatis essentialibus subiecti, & passione, quæ de eodem subiecto in conclusione prædicatur: ergo conclusio & principia pertinent ad eandem scientiam.

PUNCTUM V.

Quæ sint propositiones per se notæ, & an demonstratio ex illis necessario consistat.

1 Propositionis per se nota dicitur illa, quæ caret medio, quo probetur, hoc est cuius obiecto non per aliud, sed per se ipsum intellectus præbet assensum, ut docet P. Valsq. 1. part. quest. 2. art. 2.

2 Propositionis dupliciter potest cognosci per aliud vel à priori, vel à posteriori, & ita dupliciter potest esse per se nota à priori, cum nulla supersit causa per quam demonstraretur. Sic rerum essentia sunt à priori per se notæ. À posteriori, cum non potest per alium effectum demonstrari. Sic vltima passio per se nota à posteriori appellatur.

3 Propositionis per se nota tam à priori, quam à posteriori potest diuidi in per se notam quoad nos, non verò quoad se; & in per se notam quoad se, & quoad nos. Propositionis per se nota quoad nos, & non quoad se, dicitur illa, cuius obiectum in re habet aliquam causam, ex qua possit inferri, nos verò illam ignoramus, ac proinde non possumus obiectum illud ex principio nobis ignoto deducere. Huiusmodi forsitan est hæc propositio, *equus est hinnibilis.* quæ quoad nos est per se nota à priori, quia id quod prius in equo concipimus est hinnibilitas, & forsitan latet nos aliquod prædicatum, ex quo oriatur ratio hinnienti, sicuti in homine risibilitas ex rationalitate nascitur. Propositionis per se nota quoad se, & quoad nos est illa, cuius obiectum non cognoscitur à nobis per aliud medium, neque in re aliquid supponit, per quod possit cognosci.

Huiusmodi est hæc propositio, *Quodlibet est vel non est.* Addit Arriaga aliam esse propositionem per se notam quoad se, non verò quoad nos, illam videlicet, quæ non habet medium in se, quo prædicatum connectatur cum subiecto, ut existentia Dei cum ipso Deo, quæ à parte rei sine vilo medio connectuntur, nos tamen non cognoscimus illam nisi mediante creaturarum cognitione. Non acquiesco, quia si prædicatum non habet medium per quod cognoscatur, non possumus nos illud confingere. Neque exemplum est ad rem, quia existentia Dei quoad se, & quoad nos est per se nota à priori, & ita non possumus illam à priori demonstrare. À posteriori verò neque quoad se, neque quoad nos est per se nota, quia realiter habet effectus, ex quibus nos à posteriori existentiam diuinam demonstramus.

4 Alij absolute hanc diuisionem impugnant, quia cognosci est quoad nos, & ita propositio, quæ quoad nos est per se nota, absolute & simpliciter dicitur per se nota, etiam si habeat causam occultam, quia donec talis causa nobis innoteat per illam cognoscibilis non est. Hæc questio tota est de modo loquendi, ideo in ea non immoror neque hunc, neque illum improbo.

5 Propositio per se nota alia est evidens, probabilis alia; quia sicuti syllogismus evidens reducitur ad principia per se euidencia, ita syllogismus probabilis, reducitur ad principia per se probabilia, hoc est, quibus per se ipsa probabiliter assentimus. Sic hæc propositio probabilis *Omnia mater diligit filium suum,* reducitur ad hoc principium probabile, *Omnia homo amat quod sibi aliquo modo est proprium,* quod non amplius à priori poterit ostendi.

6 Ex propositionibus per se notis, quædam dicuntur dignitates, alia non dignitates. Dignitates dicuntur principia per se nota, euidencia, & generalissima, quæ pluribus facultatibus deseruiunt, veluti *Quodlibet est vel non est: quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Principia non dignitates sunt, quæ carent conditionibus supra dictis.

7 Explicatis iam propositionibus per se notis assero demonstrationem perfectissimam, in qua prima passio de essentia demonstratur constare præmissis per se notis à priori, non verò à posteriori, quia essentia non potest à priori demonstrari de subiecto potest tamen à posteriori. Reliquæ demonstrationes non debent constare principiis per se notis, cum enim demonstratur secunda passio per primam, principia non sunt per se nota, cum prima possit à priori probari per essentiam, & à posteriori per secundam passionem. Potest autem dici omnis syllogismus siue probabilis, siue evidens constare principiis per se notis, quia vltimò in talia principia resoluendus est, si negentur principia non per se nota, quibus immediatè innititur conclusio.

PUNCTUM VI.

An omnes demonstrationes debeant esse vniuersales, necessariæ, constantes prædicato de omni secundum quod ipsum.

1 Non omnem demonstrationem debere esse vniuersalem, probio ex syllogismo expositorio, qui verè demonstratiuus est, & non constat propositionibus vniuersalibus. Deinde hic syllogismus: *Omne quod currit mouetur. Petrus currit: ergo Petrus mouetur,* demonstratiuus est, si minor euidenter cognoscatur, quomodo potest sensum euidentiæ cognosci, & tamen constat propositionibus vniuersalibus. Deinde à posteriori causam per effectum singularem demonstramus.

2 Dicendum tamen est demonstrationem perfectissimam, in qua passio naturæ multiplicabilis demonstratur per essentiam debere constare præmissis vniuersalibus. Ratio est, quia demonstratio perfectissima est, in qua demonstratur prima passio de subiecto adequato. Sed passio naturæ multiplicabilis habet pro subiecto naturam vniuersalem: ergo de illa debet demonstrari: ergo debet demonstrari de subiecto vniuersali: ergo conclusio vniuersalis esse debet: ergo & præmissæ, quia conclusio vniuersalis, non nisi ex vtraque præmissa vniuersali deducitur.

3 Dixi perfectissimam demonstrationem, in qua demonstratur passio naturæ multiplicabilis, quia si passio seu attributum, quod demonstratur sit naturæ immultiplicabilis

v. g.

v.g. Dei, seu Angeli, in opinione, quæ asserit omnia indiuidua naturæ Angelicæ necessariò specie distingui, tunc demonstratio perfectissima non debet constare præmissis vniuersalibus, quia passio respicit subiectum singulare, de quo demonstratur, ac proinde conclusio, in qua passio de proprio subiecto prædicatur, subiectum singulare habet, idemque reperitur in minori, quia in syllogismo legitimo & directo idem est subiectum Minoris & conclusionis.

4 Assero insuper non omnes demonstrationes debere constare præmissis necessariis, incorruptibilibus, & æternæ veritatis. Quia veritas contingens potest euidenter cognosci & ex illa inferri necessarium consequens, quod necessariò sit coniunctum cum existentia antecedentis. Exemplum accipe in hac demonstratione, *Omne quod currit mouetur. Petrus currit: ergo Petrus mouetur.* Minor contingens est, & potuit non esse illius obiectum, nihilominus ex suppositione, quod sit essentialiter coniungitur cum consequenti, ac proinde si euidenter cognoscatur, prædictus syllogismus erit demonstratiuus, quia dispositio terminorum perfectam syllogismi figuram conficit, & utraque præmissa euidenter est. Confirmatur ex communi Theologorum sententia, quæ asserit existentiam Dei demonstrari ex creaturarum existentia, etiam si creaturarum existentia antecedenter potuerit non esse.

5 Demonstratio perfectissima à priori constat præmissis necessariis & æternæ veritatis, quia prima passio, & essentia ita necessariò prædicantur, ut de potentia Dei absoluta prædicatio non possit non esse vera.

6 Obiicies, Deus potest auferre potentiam admiratiuam ab homine: ergo potest hæc propositio *Homo est admiratiuus* esse falsa. Respondeo Deum posse tollere passionem

formalem ab homine, si hæc ab essentia distinguatur, nihilominus adhuc ablata hac potentia, propositio ista *Homo est admiratiuus* vera erit, illius enim sensus est: *Homo ex se petit potentiam admiratiuam, quam non potest naturaliter non habere, ad quod per accidens est, quod potentia superaddita de facto ab aliquo subiecto supernaturaliter fuerit ablata.*

7 Principia secundum quod ipsum, dicuntur illa, quorum prædicatum conuenit subiecto secundum quod tale est & cum illo conuertitur, sicuti risibile conuenit homini, quia est homo, & rationale, quia est constitutum illius, & utrumque cum homine conuertitur. Principia non secundum quod ipsum, sunt illa, quorum prædicatum non conuenit subiecto, secundum quod tale est, veluti cum dicimus, *homo est quantus.* Sentio non omnem demonstrationem constare principiis secundum quod ipsum, quia hæc est vera demonstratio: *Omne sensitiuum est viuens: Omnis homo est sensitiuus: ergo omnis homo est viuens,* & nihilominus minor propositio non est principium secundum quod ipsum, quia sensitiuum non conuenit homini, quatenus est talis species, seu quatenus formaliter constituitur homo, sed quatenus est animal.

8 Demonstrationem perfectissimam constare principiis secundum quod ipsum facile probatur. Quia cum in hac demonstratione ostendatur passio per essentiam, una ex præmissis habet pro prædicato essentialia prædicata subiecti, & altera passionem ipsam, quæ demonstratur, ut videre est in hac demonstratione, *Omne animal rationale est admiratiuum. Omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est admiratiuus.* Principium autem in quo prædicatum est differentia speciei constitutiva, aut passio, quæ ex differentia dimanat, principium secundum quod ipsum debet appellari.

